Rudolf Steiner
NOUA SPIRITUALITATE ŞI TRĂIREA LUI HRISTOS
GA 200

CONFERINŢA a IV-a

Dornach, 24 octombrie 1920

Încă din anul 1891 um atras atenţia asupra relaţiei care există între Scrisorile estetice ale luii Schiller şi Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos de Goethe [39]. Astăzi aş vrea să mă refer la faptul că există o anumită legătură între ceea ce ieri am prezentat drept caracteristică a civilizaţiei mediteraneene în opoziţie cu cea occidentală şi orientală şi ceea ce apare într-un mod absolut particular la Schiller şi Goethe. Tendinţa, aşa cum am caracterizat-o ieri, pe de o parte, starea corporalităţii omeneşti influenţate de spiritele vestului şi, pe de altă parte, simţirea acelor entităţi spirituale care acţionează ca imaginaţiuni, ca spirite ale Orientului inspirând civilizaţia estică, poate fi observată la aceste spirite conducătoare, la Schiller şi la Goethe. Mai atrag atenţia doar asupra modului în care, în *Scrisorile estetice* ale lui Schiller, se încearcă caracterizarea unei structuri sufleteşti a omului care reprezintă o anumită dispoziţie medie pe care o poate avea acesta prin abandonarea în faţa instinctelor, în faţa senzual-fizicului, şi ceea ce poate el avea atunci când se abandonează lumii raţiunii logice. Schiller este de părere că, în ambele cazuri, omul nu ar putea ajunge la libertate. Nu ar ajunge, în situaţia în care se dedă cu totul lumii simţurilor, lumii instinctelor, impulsurilor; atunci se dă rob entităţii sale trupesc-fizice. Dar el nu este liber nici atunci când se dedică total necesităţii raţiunii, necesităţii logice, căci în acest caz tocmai legile logice îl silesc să se supună tiraniei lor. Schiller vrea să sugereze o stare de mijloc, în care omul şi-a spiritualizat instinctele într-atât, încât să nu se lase pradă lor, astfel ca ele să nu-l tragă în jos, să nu-l

înrobească şi în care, pe de altă parte, necesitatea logică este preluată în contemplarea senzorială, în impulsurile personale, asa încât nici această necesitate logică să nu înrobească omul. Schiller găseşte în starea de plăcere estetică şi de creaţie estetică acea stare de mijloc în care omul poate ajunge la libertatea adevărată.

Faptul că acest studiu al lui Schiller a apărut din aceeaşi stare de spirit europeană din care a rezultat Revoluţia franceză are o mare importanţă. Acelaşi lucru care s-a exprimat în vest într-un mod tumultuos ca mare mişcare politică orientată spre transformări exterioare l-a impresionat pe Schiller atât de mult, încât a căutat să răspundă la întrebarea: Ce trebuie să facă omul cu sine însuşi pentru a deveni o fiinţă cu adevărat liberă? În vest s-a ridicat întrebarea: Cum trebuie să arate condiţiile sociale exterioare pentru ca omul să se poată simţi liber? Schiller se întreabă: Cum trebuie să devină omul în sinea lui pentru a putea trăi libertatea în structura sa sufletească? El îşi închipuie că, dacă oamenii ar fi educaţi în sensul unei asemenea stări de spirit medii, ar putea alcătui o comunitate socială în care ar domni libertatea; deci, Schiller vrea să realizeze şi o comunitate socială în aşa fel, încât să se creeze condiţii de libertate prin intermediul oamenilor şi nu prin măsuri exterioare.

Schiller a ajuns la elaborarea *Scrisorilor estetice* graţie cunoaşterii lui Kant. Era într-un grad înalt o natură artistică, numai că s-a lăsat influenţat puternic de Kant tocmai la sfârşitul anilor optzeci şi începutul anilor nouăzeci ai secolului al XVIII-lea şi a încercat să răspundă în sens kantian la asemenea întrebări. Redactarea *Scrisorilor estetice* are loc tocmai în perioada în care Goethe şi Schiller fondaseră împreună revista „Die Horen", iar Schiller îi prezentase lui Goethe *Scrisorile estetice*.

Dar noi ştim că structura sufletească a lui Goethe era cu totul alta decât cea a lui Schiller. Tocmai deosebirea dintre structurile lor sufleteşti i-a apropiat pe cei doi. Fiecare a putut să-i ofere celuilalt exact ceea ce-i lipsea. Şi iată că Goethe a primit *Scrisorile estetice* ale lui Schiller, în care acesta voia să dea un răspuns la

întrebarea: Cum ajunge omul să dobândească în interiorul său o structură sufletească liberă şi în exterior condiţii de libertate? Goethe nu putea să facă mare lucru cu studiul filosofic al lui Schiller. Un asemenea mod de utilizare a noţiunilor, de dezvoltare a ideilor nu-i era străin lui Goethe, căci cel care, ca şi mine, a văzut cum exemplarul lui Goethe din *Critica raţiunii pure* de Kant este plin cu sublinieri şi observaţii marginale acela ştie că Goethe a studiat cu adevărat într-un cu totul alt sens această lucrare abstractă a lui Kant. Şi aşa cum a analizat această lucrare, tot astfel ar fi putut lua şi *Scrisorile estetice* ale lui Schiller drept material de studiu. Dar nu aşa se punea problema, căci această întreagă construcţie a omului, pe de o parte, instinctul raţiunii cu necesitatea sa logică, pe de altă parte, instinctul simţurilor cu nevoia sa senzorială, după cum spunea Schiller, cea de a treia stare, de mijloc, toate acestea erau pentru Goethe ceva mult prea liniar, prea simplu. Percepţia lui era următoarea: Nu poţi să-ţi imaginezi omul într-un mod atât de simplist, nu poţi să reprezinţi nici dezvoltarea umană într-un mod atât de simplu, şi, de aceea, i-a scris lui Schiller că el nu ar vrea să trateze această problemă într-o formă accesibilă filosofic, ci plastic. Goethe a răspuns la *Scrisorile estetice* ale lui Schiller, în basmul său despre şarpele verde şi crinul cel frumos, plasând în ambele împărăţii, de o parte şi de cealaltă parte a fluviului, dar mult mai plastic, mai diversificat, mai concret, acelaşi lucru pe care Schiller l-a propus ca senzualitate şi raţionalism şi pe care l-a caracterizat în mod abstract ca stare de mijloc. Goethe a vrut să trateze într-un mod ilustrativ problema construirii templului în care domneşte regele înţelepciunii (regele de aur), regele aparenţei (regele de argint), regele forţei (regele de bronz) de aramă, şi în care se dezagregă regele constituit din amestec. Avem, într-o oarecare măsură, o aluzie, dar o aluzie în maniera lui Goethe, la faptul că structura exterioară a societăţii omeneşti n-ar trebui să fie o unitate, ci ar trebui să fie o trinitate, dacă omul vrea să prospere în cadrul ei.

Ceea ce trebuia să rezulte, corespunzător unei epoci ulterioare, ca tripartiţie, este redat de Goethe în imagini; fireşte, nu este tripartiţia organismului social, dar Goethe tocmai asta face, el dă forma pe care vrea s-o sugereze organismului social în aceşti trei regi, în regele de aur, de argint şi de aramă, iar ceea ce se dezagregă, el dă regelui constituit din amestec. Astăzi nu mai putem proceda astfel. *Acest lucru l-am arătat în primul meu Misteriu* [40], unde, de fapt, este prezentat acelaşi motiv, dar aşa cum trebuia tratat la începutul secolului al XX-lea, în timp ce Goethe şi-a scris basmul la sfârşitul secolului al XVIII-lea.

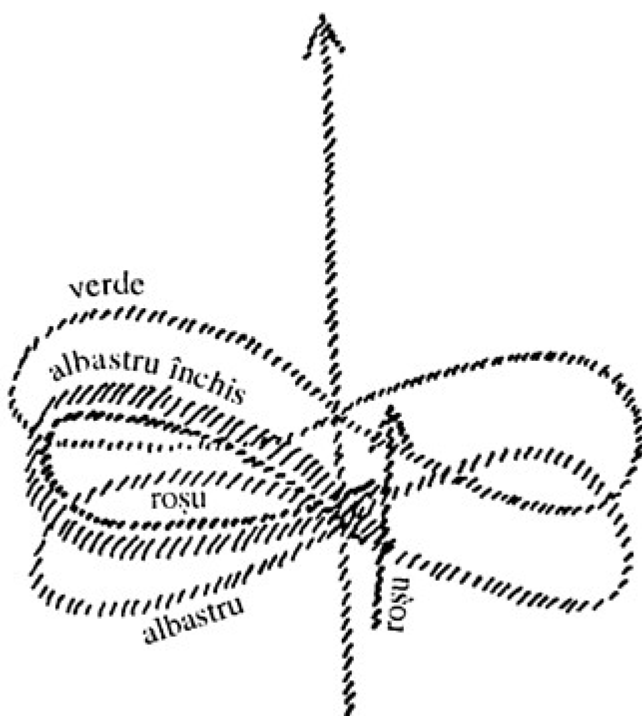
Am putea să ne referim într-o anumită măsură, chiar dacă Goethe n-a făcut-o el însuşi, la modul în care regele de aur ar corespunde acelei verigi sociale pe care noi o desemnăm ca veriga spirituală a organismului social; la modul în care regele aparenţei, regele de argint, ar corespunde statului politic; la modul în care regele forţei, regele de aramă, ar corespunde verigii economice a organismului social; şi cum regele constituit din amestec, care se dezagregă de la sine, reprezintă statul unitar, care nu poate avea nici o stabilitate în sine.

Aceasta este, într-o oarecare măsură, aluzia ilustrativă la ceea ce trebuia să rezulte ca tripartiţie a organismului social. Când a primit *Scrisorile estetice* ale lui Schiller, Goethe a spus: Aşa nu se poate; dumneata, iubite prietene, îţi închipui omul într-un mod mult prea simplu. Îţi imaginezi trei forţe. Nu aşa stau lucrurile cu omul. Dacă priveşti interiorul extrem de divizat al omului, observi vreo douăzeci de forţe – pe care Goethe le-a reprezentat plastic în cele douăzeci de figuri din basm –, şi va trebui să-ţi reprezinţi într-un mod cu mult mai puţin abstract jocul şi interacţiunea acestor douăzeci de forţe.

Avem astfel, la sfârşitul secolului al XVIII-lea, două reprezentări ale unuia şi aceluiaşi lucru, una a lui Schiller, s-ar putea spune rezultată din raţiune, dar nu aşa cum fac, de obicei, oamenii ceva din raţiune, şi totuşi în aşa fel încât raţiunea să fie străbătută de simţire şi de suflet, de către om în întregul său. Numai că lucrurile stau altfel dacă un filistin rigid, de un profesionalism

mediocru, prezintă psihologic ceva referitor la om, doar capul gândind la lucrul acela, sau dacă Schiller construieste idealul unei structuri sufletesti a omului din trăirea omului întreg şi transformă ceea ce el percepe într-o oarecare măsură numai în conceptul de raţiune.

N-am putea merge mai departe spre logicizare, spre analiza raţională pe calea pe care a mers Schiller, fără să devenim filistini şi abstracţi. Fiecare rând din *Scrisorile estetice* cuprinde simţirea şi perceperea deplină a lui Schiller. Nu este spiritul rigid specific localităţii Königsberg, a lui Immanuel Kant, cu noţiuni aride, este un sens profund, modelat în forma raţiunii, în idei. Dar, dacă am face un pas mai departe, am intra în acel mecanism raţional realizat de ştiinţa actuală pentru care, în fond, dincolo de ceea ce este conturat în mod raţional, omul nu mai înseamnă nimic, pentru care este indiferent dacă profesorul A sau D sau X dezvoltă cazul, deoarece lucrurile sunt reprezentate fără a fi fost avut în vedere omul în întregul său. La Schiller totul mai este încă arhipersonal, dar înălţat la raţiune. Schiller trăieşte într-o etapă, ba chiar într-un punct de dezvoltare al evoluţiei moderne a omenirii, care este importantă şi esenţială, pentru că el se opreşte tocmai înainte de faza în care ulterior omenirea decade complet.

Să exprimăm grafic cam cum ar fi înţeles el acest lucru. Am putea spune: Aceasta este, în general, tendinţa dezvoltării omenirii (vezi desenul, săgeata verticală). Dar această reprezentare este doar schematică, grafică. În realitate dezvoltarea şerpuieşte într-o lemniscată (în figură, albastru); dar ea nu poate continua aşa, ci trebuie să existe permanent noi impulsuri, dacă dezvoltarea urmează acest curs, impulsuri care ridică lemniscata în direcţia acestei linii. Ajuns în acest punct, Schiller ar intra oarecum într-un albastru mai închis al abstracţiei pure, al raţiunii pure, dacă ar merge mai departe cu autonomizarea a ceea ce a simţit interior. El s-a oprit, şi s-a oprit din modelarea raţională tocmai în punctul în care nu se pierde personalitatea, ci mai este încă păstrată. De aceea, aceasta nu a devenit albastră, ci, pe o treaptă mai înaltă a personalităţii, pe care aici vreau s-o întreţes cu roşu, a devenit verde. Aşa încât se poate

spune: Schiller s-a oprit tocmai în faţa punctului din care raţionalul, în puritatea sa, vrea să iasă. Altminteri ar fi căzut în raţionalul obişnuit al secolului al XIX-lea. Goethe a exprimat acelaşi lucru în imagini, în imagini minunate, în *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos*; dar şi el s-a oprit la aceste imagini; n-a putut accepta să se cârtească pe seama acestor imagini, căci, pentru el, ceea ce simţea ca individual-uman şi ca viaţă socială a reieşit tocmai în aceste imagini. Dar mai departe de aceste imagini nu putea să treacă. Căci, dacă ar fi încercat să meargă, din punctul său de vedere, mai departe de aceste imagini, ar fi ajuns la exaltare, la fantastic. Problema nu ar mai fi avut contur; nu ar mai fi putut fi folosită pentru viaţă, ar fi depăşit viaţa, s-ar fi ridicat deasupra ei. Ar fi devenit un fantastic oniric. Am putea spune: Goethe a fost nevoit să evite cealaltă dificultate care l-ar fi adus cu totul în fantasticul roşu. De aceea, el a adăugat ceea ce este nepersonalul, ceea ce ţine imaginile în zona imaginativului, şi a ajuns astfel tot la verde.

Dacă trebuie să mă exprim schematic, Schiller a evitat albastrul, raţionalul ahrimanic; Goethe a evitat roşul, oniricul, şi a rămas la tabloul imaginativ concret.

Schiller s-a războit ca om al centrului cu spiritele vestului. Acestea voiau să-l atragă spre rational. Kant li s-a supus. Am arătat, atrăgând atenţia asupra acestui fapt, că, prin David Hume, Kant a fost supus raţionalului din vest. Schiller s-a sustras, deşi se formase la şcoala lui Kant. El a rămas la ceea ce nu este doar raţionalul.

Goethe a avut de luptat cu celelalte spirite, cu spiritele estului, care l-au mânat către imaginaţiune. Întrucât încă nu exista o ştiinţă a spiritului, el n-a putut merge în vremea sa mai departe de ţesătura imaginaţiunii din *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos*. Dar şi aici a rămas în cadrul contururilor ferme. El n-a urcat până în fantastic, în oniric. A devenit mai rodnic, ducându-se în sud, unde mai rămăsese o mare parte din moştenirea Orientului. El s-a familiarizat cu felul în care spiritele Orientului încă mai acţionau în cea de a doua înflorire a culturii orientale, a artelor greceşti, a învăţat cum să şi le construiască din operele de artă italieneşti.

Aşa încât se poate spune: În această legătură prietenească dintre Schiller şi Goethe există ceva special. Schiller trebuie să lupte cu spiritele vestului; nu le cade pradă, se opreşte, nu se afundă în raţiunea nudă. Goethe are de luptat cu spiritele estului; acestea vor să-l împingă spre oniric. El se opreşte; rămâne la imaginile pe care le-a creat în *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos*. Goethe ar fi trebuit fie să evadeze în oniric, fie să preia revelaţia orientală. Schiller ar fi trebuit fie să devină total raţional, fie să ia în serios ceea ce devenise el; după cum se ştie, a fost numit de guvernul revoluţionar „cetăţean francez", dar el n-a luat prea în serios acest lucru.
Vedem aici, în acest important punct al dezvoltării europene, alăturate cele două structuri sufleteşti pe care le-am caracterizat. Ele trăiesc, am putea spune, în fiecare individualitate importantă din centrul Europei, dar la Schiller şi Goethe ele stau simultan una lânga alta. În timp ce Schiller şi Goethe au rămas într-o anumită măsură în punctul acela, trebuia să apară influenţa ştiinţei spiritului, care ridică această curbă a lemniscatei (vezi desenul), aşa încât ea apare apoi pe o treaptă superioară.
Vedem astfel reprezentat într-un mod particular, în cele trei stări ale lui Schiller, starea necesităţii raţiunii, cea a necesităţii instinctelor şi cea a dispoziţiei estetice libere, şi în cei trei regi ai lui Goethe, cel de aur, cel de argint şi cel de aramă, tot ce trebuie să găsim cu ajutorul ştiinţei spiritului, proximele scopuri necesare şi enigme ale individului şi ale convieţuirii, atât în ce priveşte tripartiţia omului, cât şi tripartiţia colectivităţii sociale.
Aceste lucruri ne sugerează, totuşi, că tripartiţia organismului social nu este scoasă la suprafaţă de un arbitrar, ci că cele mai bune spirite ale dezvoltării recente a omenirii au avut această tendinţă. Dar dacă nu ar exista nimic altceva în afară de o gândire cu privire la social cum este cea a lui Goethe din *Basmul despre sarpele verde şi crinul cel frumos*, nu s-ar putea ajunge la forţa de pătrundere a acţiunii exterioare. Goethe a fost pe punctul de a învinge pura revelaţie. Nici la Roma el nu

a aderat la catolicism. Goethe s-a ridicat la imaginaţiunile sale, dar s-a oprit la imagine. În ce-l priveşte pe Schiller, el nu a devenit revoluţionar, ci educatorul omului interior. El s-a oprit în punctul în care mai există personalitate în modelarea raţionalului.

În felul acesta, într-o fază ulterioară a culturii central-europene, şi-a manifestat influenţa ceva ce poate fi observat din timpuri mai vechi, cel mai evident pentru omul modern încă din lumea greacă. Şi Goethe aspira la lumea greacă. În lumea greacă se observă cum socialul este prezentat în mit, deci tot în imagine. Dar, în fond, mitul grec este tot pe-atât imagine cât este *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos* al lui Goethe. Cu aceste imagini nu se poate acţiona în organismul social într-o manieră reformatoare. Se poate cel mult spune ceva despre ce ar urma să ia naştere. Dar imaginile sunt o construcţie prea uşoară, ca să se poată interveni eficient în formarea organismului social. De aceea, grecii nici n-au crezut că ating socialul prin încremenirea lor în imaginile mitului. Dacă urmărim această linie a cercetării, ajungem într-un punct important al dezvoltării lumii greceşti.

S-ar putea spune: În viaţa cotidiană, unde lucrurile se petrec oarecum într-un mod obişnuit, grecii se gândeau că sunt dependenţi de zeii lor mitici, de spiritele lor mitice. Când se punea însă problema de a lua decizii importante, atunci grecii spuneau: Da, zeii care acţionează asupra imaginaţiunii şi sunt zei mitici nu pot rezolva aceasta; aici este nevoie de ceva real. Şi atunci a apărut oracolul. În acest fel, zeii nu mai erau prezentaţi doar imaginativ, ci erau puşi să-i inspire cu adevărat pe oameni. Iar grecii se ocupau de oracole atunci când voiau să aibă impulsuri sociale. Atunci se ridicau de la imaginaţie la inspiratie, dar la o inspiraţie la care invocau natura exterioară. Noi, oamenii moderni, trebuie, în orice caz, să încercăm să ne ridicăm la inspiraţie, dar la o inspiraţie care nu invocă natura exterioară în oracole, ci care se ridică la spirit, pentru a se lăsa inspirată în sfera spiritualului. Dar aşa cum grecii apelau la real atunci când era vorba de social, cum ei nu rămâneau la

imaginaţiuni, ci se ridicau la inspiraţii, tot aşa nu putem nici noi să rămânem la simplele imaginaţiuni, ci trebuie să ne ridicăm la inspiraţii, dacă vrem să găsim modalitatea pentru salvarea socială în epoca modernă.

Şi aici ajungem într-un alt punct care merită a fi luat în considerare. De ce s-au oprit, de fapt, Schiller şi Goethe, unul pe calea spre raţional, celălalt pe calea spre imaginativ? Nici unul din ei nu poseda ştiinţa spiritului, altminteri Schiller ar fi putut să meargă mai departe, construindu-şi conceptele sale în spiritul ştiinţei spiritului, şi atunci ar fi găsit ceva mult mai real în cele trei stări sufleteşti ale sale decât cele trei abstracţii din *Scrisorile estetice*. Goethe şi-ar fi completat imaginaţiunea cu ceea ce vorbeşte în mod real din lumea spirituală şi ar fi putut pătrunde până la formaţiunile vieţii sociale, care sunt determinate aici din lumea spirituală, până la veriga spirituală a organismului social: regele de aur; veriga statală a organismului social: regele de argint; regele aparenţei: veriga economică, regele de bronz, regele de aramă.

Momentul în care Schiller şi Goethe au răzbătut până la aceste formaţiuni, unul în *Scrisori estetice*, celălalt în *Basm*, nu era potrivit pentru a merge mai departe; pentru aceasta trebuie înţeles ce s-ar întâmpla cu lumea, dacă s-ar merge pe drumul lui Schiller până la deplina formare a nepersonalului-raţional. Secolul al XIX-lea a dezvoltat acest nepersonal-raţional mai întâi în ştiinţele naturii, iar cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea a încercat să-l realizeze în situaţiile oficiale exterioare. Dar aici rezidă un lucru important. În organismul uman, ceea ce se preia este şi condus fără întrerupere spre distrugere. Nu putem, pur şi simplu, să mâncăm continuu, trebuie şi să eliminăm; ceea ce preluăm ca materie trebuie să fie distrus, trebuie scos din organism. Iar raţionalul este ceea ce, de îndată ce – şi aici apare complicaţia – cuprinde viaţa economică, distruge această viaţă economică.

Trăim însă într-o epocă în care raţionalul trebuie să se dezvolte. Nu putem ajunge în cel de-al cincilea interval postatlantean la evoluţia sufletului conştienţei fără a

dezvolta raţiunea. Iar popoarele occidentale au misiunea de a introduce raţionalul în viaţa economică. Ce înseamnă aceasta? Noi nu putem modela imaginativ viaţa economică modernă, aşa cum a făcut-o Goethe în Basmul său, pentru că trebuie s-o modelăm raţional. Întrucât, în domeniul economicului, trebuie să mergem mai departe pe drumul pe care Schiller l-a parcurs, însă numai până la emanarea personală a raţionalului, noi trebuie să întemeiem o viaţă economică care să acţioneze în mod necesar distructiv în cel de-al cincilea interval postatlantean, tocmai pentru că acesta trebuie să fie raţional. În intervalul actual nu există o viaţă economică care să poată fi condusă imaginativ, ca viaţa economică a Orientului sau ca economiile evului mediu european, ci, de la mijlocul secolului al XV-lea, există doar posibilitatea de a avea o asemenea viaţă economică, care, fie singură, fie împreună cu alte verigi ale organismului social, acţionează distructiv. Altfel nu se poate. De aceea considerăm această viaţă economică ca un taler care ar coborî mult, trebuind astfel să acţioneze distructiv; trebuie să existe un echilibru. De aceea este necesar să avem o viaţă economică, ca una dintre verigile organismului social, şi o viaţă spirituală care să menţină echilibrul, să construiască în continuu. Dacă astăzi ţinem cu tot dinadinsul la statul unitar, atunci viaţa economică, aşa cum este cazul în Occident, va absorbi acest stat unitar o dată cu viaţa spirituală, şi atunci asemenea state unitare vor conduce în mod necesar la distrugere. Chiar dacă fondăm un stat doar cu ajutorul raţiunii, ca Lenin şi Troţki, el va ajunge la distrugere, pentru că raţiunea se îndreaptă numai spre viaţa economică.

Schiller a simţit acest lucru atunci când a descoperit starea socială. El a gândit astfel: Dacă merg mai departe cu înţelegerea raţională, ajung la viaţa economică şi atunci trebuie să aplic raţiunea la viaţa economică. În acest caz, nu mai descriu ceea ce creşte şi înfloreşte, ci ceea ce duce la distrugere. În faţa distrugerii, Schiller a făcut, speriat, un pas înapoi. El s-a oprit exact în punctul în care a apărut distrugerea; acolo a încremenit. Inovatorii născocesc tot felul de sisteme sociale şi

economice, numai că nu ştiu, întrucât simţirea lor este prea grosolană, că fiecare sistem economic pe care-l creează duce la distrugere, dacă nu se reînnoieşte continuu prin viaţa spirituală de sine stătătoare, în dezvoltare, care se raportează tot timpul la distrugere, la eliminarea din viaţa economică ca ceva constructiv. În acest sens a fost descrisă şi în „punctele" sale „nodale" acţiunea comună a verigii spirituale a organismului social cu economicul.

Dacă, în condiţiile înţelegerii moderne a celui de-al cincilea interval postatlantean, capitalul ar rămâne la oameni, chiar şi atunci când nu-l mai pot administra ei înşişi, viaţa economică ar determina circulaţia capitalului; ar trebui să apară distrugerea. Atunci trebuie să intervină viaţa spirituală; dincolo de viaţa spirituală capitalul trebuie să ajungă din nou la cel care-l administrează. Acesta este sensul intern al tripartiţiei organismului social; nici în organismul social tripartit corect gândit nu trebuie să ne lăsăm pradă iluziei. În epoca modernă, gândirea economică este un element distructiv şi din această cauză elementul constructiv al componentei spirituale a organismului social trebuie să i se opună necontenit.

Cu fieeare nouă generaţie, cu copiii pe care-i educăm în şcoală, lumea spirituală ne oferă ceva, ne transmite ceva; este ceea ce captăm prin educaţie, este ceva spiritual, pe care, la rândul nostru, îl încorporăm în viaţa economică, preîntâmpinând distrugerea acesteia; căci, urmându-şi prin sine însăşi calea, viaţa economică se distruge. Astfel trebuie înţeles mecanismul. Vedem în felul acesta unde ajunseseră la sfârşitul secolului al XVIII-lea Goethe şi Schiller. Schiller îşi spunea: Trebuie să mă retrag, nu am dreptul să prezint o stare socială care face apel doar la raţiunea personală, trebuie să rămân cu raţiunea în cadrul personalului, altfel aş descrie distrugerea economică, iar Goethe: Nu vreau imagini onirice, vreau imagini cu conturuti pregnante; căci, dacă aş merge mai departe, aş ajunge într-o stare care nu există pe Pământ, care nu intervine eficient în viaţă; aş lăsa în urma mea, ca pe ceva lipsit de viaţă, viaţa economică, aş întemeia o

viaţă spirituală, care nu poate interveni în faptele vieţii nemijlocite.
Este clar că trăim în goetheanismul adevărat atunci când nu rămânem încremeniţi în concepţia lui Goethe, ci parcurgem calea pe care a străbătut-o şi Goethe însuşi începând din anul 1832. Într-un anume loc din lucrarea mea ***Puncte nodale ale problemei sociale*** m-am referit şi la faptul că viaţa economică este angrenată continuu şi astăzi în propria sa distrugere şi trebuie să acţioneze tot timpul împotriva propriei distrugeri, aşa cum trebuie lucrat împotriva distrugerii prin mâncare a omului. Numai că lucrurile nu se înţeleg cum trebuie, ci se crede că această carte a fost scrisă şi ea aşa cum se scriu astăzi măjoritatea cărţilor, că ea poate fi doar frunzărită. Dar într-o carte de felul acesta, scrisă pe baza practicii, fiecare propoziţie este bine gândită.
Scrisorile estetice ale lui Schiller au fost prea puţin înţelese (am vorbit des despre aceasta), nu mulţi au fost cei care s-au ocupat de ele; altminteri, ele ar fi reprezentat o cale spre înţelegerea a ceea ce găsiţi în scrierea mea ***Cum pot fi dobândite cunoştinţe despre lumile superioare***; *Scrisorile estetice* ale lui Schiller ar putea constitui o pregătire în acest sens. La rândul său, *Basmul despre şarpele verde şi crinul cel frumos* al lui Goethe ar putea constitui pregătirea pentru însuşirea acelui tip de configuraţie spirituală care poate apărea nu din simpla raţiune, ci din forţe mai profunde, şi care apoi ar putea înţelege cu adevărat ***Puncte nodale ale problemei sociale***. Atât Schiller cât şi Goethe au simţit tragismul civilizaţiei din centrul Europei. Desigur, ei nu erau couştienţi de acest lucru, dar îl simţeau. Amândoi l-au simţit – acest lucru poate fi văzut la Goethe, pretutindeni în convorbirile sale cu Eckermann, cu cancelarul von Müller, precum şi în numeroase alte referiri ale sale. Dacă din spiritual nu va apărea o nouă influenţă, o nouă înţelegere a creştinismului, atunci lucrurile o vor lua în jos. O mare parte din resemnarea lui Goethe, apărută în deceniile sale târzii, se datorează, fără îndoială, acestei stări de spirit.

Iar cei care, fără ştiinţa spiritului, au devenit goetheeni, simt cum tocmai în fiinţa germană din centrul Europei se evidenţiază această conlucrare specifică a spiritelor din vest şi a spiritelor din est. Ieri spuneam: În cadrul civilizaţiei din centrul Europei acea echilibrare căutată de scolastica înaltă între ştiinţa raţiunii şi revelaţie trebuie pusă pe seama acţiunii spiritelor din vest şi a spiritelor din est. Am văzut astăzi cum apare ea la Schiller şi Goethe. În fond, întreaga civilizaţie din centrul Europei vibrează în interiorul acestui vârtej, în care se învârtesc haotic estul şi vestul; dinspre est sfera regelui de aur, dinspre vest sfera regelui de aramă, dinspre est înţelepciunea, dinspre vest forţa şi, în mijloc, ceea ce reprezintă Goethe prin regele de argint, aparenţa care numai cu greu este pătrunsă de realitate. Aparenţa civilizaţiei central-europene a constituit starea de spirit tragică din străfundul sufletului lui Goethe. Hermann Grimm a caracterizat corect, pornind de la felul cum l-a perceput pe Goethe – el l-a privit pe Goethe ca om neatins de ştiinţa spiritului –, modul în care civilizaţia din centrul Europei conţine în sine această abandonare în vârtejul spiritelor estului şi vestului, care face ca voinţa să nu ajungă acolo unde trebuie şi care a determinat caracterul veşnic oscilant al istoriei germane. Iată ce spunea Hermann Grimm despre aceste lucruri: „Istoria germană este pentru Treitschke aspiraţia necontenită spre unitate spirituală şi statală şi, pe calea spre aceasta, intercalarea necontenită a propriilor noastre însuşiri native". Aşa se exprimă Herman Grimm, simţindu-se german. În continuare spune: „Mereu acelaşi caracter al firii noastre, de a te opune acolo unde ar trebui să cedezi şi de a ceda acolo unde este necesară opoziţia. Uitarea trecutului recent, subita renunţare la ceea ce se doreşte cu înfrigurare, nesocotirea prezentului, dar speranţa fermă, chiar dacă nedefinită. Pe lângă toate acestea, înclinaţia de a te abandona străinului şi, o dată acest lucru înfăptuit, influenţa inconştientă, determinantă asupra străinilor, cărora, totuşi, te-ai supus".

Dacă astăzi avem de-a face cu o civilizaţie central-europeană şi dacă cu ea s-ar putea dobândi ceva,

pretutindeni se simte însă suflul tragicului care trădează întreaga istorie a germanului din centrul Europei, dintre vest şi est. Astăzi lucrurile stau pretutindeni în aşa fel, încât s-ar putea spune, împreună cu Herman Grimm: Trebuie evidenţiat impulsul de a te opune, acolo unde ar trebui să cedezi, şi de a ceda, acolo unde este necesară opoziţia.

Aceasta este ceea ce provine din centrul oscilant, din ceea ce rezidă între economie şi o viaţă spirituală constructivă, ca oscilaţie ritmică a statalului. Întrucât elementul statal-politic şi-a celebrat triumful tocmai în aceste ţări din centru, de aceea trăieşte aparenţa care poate foarte uşor să devină iluzie. Schiller nu vrea să părăsească aparenţa atunci când scrie Scrisorile estetice. El ştie că, atunci când ai de-a face cu simpla raţiune, ajungi la distrugerea vieţii economice; în seco1u1 al XVIII-lea a fost distrusă partea care a putut fi nimicită de Revoluţia franceză; în secolul al XIX-lea ar fi mult mai rău. Goethe ştia că nu trebuie să ajungă la oniric, ci să se cantoneze în imaginativ. Dar în această dualitate realizată de mişcarea oscilatorie a spiritelor vestului şi estului, care se agită ca într-un vârtej, se produce o stare de spirit iluzionară. Nu are importanţă dacă această stare de spirit apare în domeniul religios, în cel politic sau în cel militar; la urma urmelor este absolut indiferent dacă fanaticul propagă o mistică oarecare sau dacă el visează aşa cum a făcut *Ludendorf* **[41]**; fără a rămâne pe terenul realităţii. Şi, în sfârşit, aşa ceva se poate petrece şi într-un mod plăcut. Acelaşi pasaj din Herman Grimm, pe care vi l-am citit ieri, spune în continuare: „Dar să vedem care este situaţia astăzi: nimeni nu a părut atât de serios desprins de patrie ca germanul, care s-a transformat în american, iar astăzi viaţa americană, în care se consumă viaţa emigranţilor noştri, stă sub influenţa spiritului german".

Aşa scria Herman Grimm, acest om de spirit, în anul 1895, când numai printr-o iluzionare dintre cele mai rele te puteai gândi că germanii care au ajuns în America vor conferi vieţii americane o nuanţă germană. Căci ceea ce s-a petrecut în cel de-al doilea deceniu al secolului al XX-

lea se pregătea de multă vreme: specificul american a invadat complet puţinul pe care l-au adus cu ei germanii.

Caracterul iluzoriu al acestei cugetări a lui Herman Grimm devine şi mai evident dacă avem în vedere următoarele. Herman Grimm ajunge la această cugetare pornind de la modul de gândire goethean, căci el s-a format în întregime sub influenţa lui Goethe. Numai că la el este vorba şi de o influenţă. Cine-l cunoaşte bine pe Herman Grimm, după stil, după forma sa de exprimare, după modul de a gândi, ştie că el a preluat foarte mult de la Goethe, dar nu realul, nu spiritul pătrunzător al lui Goethe; căci ceea ce descrie el sunt, de fapt, fantome, nu sunt oameni reali. Dar el mai are în sine şi altceva, nu numai pe Goethe. Are americanismul, căci stilul său, formele sale de gândire au fost influenţate, în afara lui Goethe, de cunoaşterea concepţiei lui *Emerson* [42]; chiar şi în felul în care îşi formulează propoziţiile, cum îşi modelează gândul îl imită pe americanul Emerson.

În felul acesta, Herman Grimm se cantonează în această iluzie dublă, în acest regat al regelui de argint, regele aparenţei. Deşi în America tot ce a fost influenţă germană a fost dat la o parte, el îşi închipuie că Ameriea a fost germanizată, în timp ce el însuşi poartă în sine o bună porţie de americanism.

Aşa se exprimă de multe ori într-un mod intim ceea ce apoi există grosier în cultura exterioară. Aici s-a răspândit darwinismul grosolan, modul grosolan de gândire economică şi, în cele din urmă, dacă nu va apărea tripartiţia organismului social se va ajunge la ruină tocmai pentru că viaţa economică construită raţional trebuie să ducă în mod necesar la ruină. Iar cel care, pornind de la această viaţă economică, gândeşte ca Oswald Spengler, acela poate dovedi ştiinţific că, o dată cu începutul mileniului 3, lumea civilizată – de fapt, astăzi nu mai este chiar atât de civilizată – va trebui să se afunde în cea mai sălbatică barbarie. Spengler nu ştie nimic despre influenţa pe care trebuie s-o primească această lume, nu ştie nimic de influenţa spirituală.

Ceea ce trebuie să apară în faţa lumii ca ştiinţă a spiritului şi cultură în sensul culturii spirituale are de dus

o luptă cu adevărat grea pentru a se impune. Pretutindeni acţionează cei care nu vor să permită ştiinţei spiritului să se manifeste. De fapt, lucrătorii din acest domeniu al ştiinţei spiritului nu sunt prea energici, în timp ce ceilalţi, care susţin opera de distrugere, sunt cât se poate de puternici.

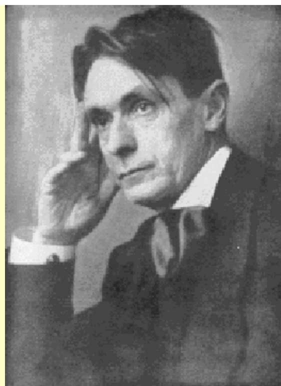
Vedem cum omul din zilele noastre este complet dezarmat în faţa celor ce se întâmplă în viaţa civilizată de astăzi. De pildă, este de menţionat felul în care un ziar din estul Elveţiei a prezentat prelegerile mele despre „Limitele cunoaşterii naturii", pe care le-am ţinut în cadrul cursului universitar. *Iar acum,* acolo unde apare ziarul, *ţine prelegeri* imitatorul lui Eduard von Hartmann, *Arthur Drews* [43], care n-a făcut niciodată nimic altceva, în afară de faptul că l-a imitat pe *Eduard von Hartmann* [44], filosoful inconştientului. Şi acest imitator, această nulitate filosofică care acţionează la Facultatea din Karlsruhe, se năpusteşte acum asupra ştiinţei spiritului orientată antroposofic!

Care e poziţia omului din zilele noastre faţă de aceste lucruri – iată ce aş vrea să relev în mod deosebit. L-am ascultat pe unul, să dăm ascultare şi celuilalt. Aceasta înseamnă că pentru omul din zilele noastre totul este indiferent. Iar acest lucru este îngrozitor. Nu e vorba dacă imitatorul de astăzi al lui Eduard von Hartmann, Arthur Drews, are sau nu ceva împotriva antroposofiei, căci ceea ce are această persoană împotriva antroposofiei se poate desprinde perfect din cărţile sale, nici o propoziţie nu trebuie lăsată la o parte. Important este că oamenii se situează pe următoarea poziţie: se ascultă, se iau notiţe, şi gata, s-a terminat! Peutru a ajunge pe calea cea bună n-ar fi nevoie decât de o abordare reală a problemei. Dar omul din zilele noastre nu vrea să se lase implicat într-o abordare reală a problemei. Acest lucru este înfricoşător, este ceea ce i-a împins pe oameni atât de departe, încât nu mai sunt în stare să facă deosebirea între cel ce vorbeşte despre realităţi şi cel ce scrie cărţi întregi, ca, de pildă, contele *Hermann von Keyserling* [45], la care nu întâlneşti nici o idee, ci doar cuvinte, cuvinte aruncate de-a valma. Şi dacă aspiri la preluarea

entuziastă a ceva care ar face în mod firesc ca duelurile de cuvinte goale să se deosebească de ceea ce se bazează pe o cercetare cu adevărat spirituală, nu se găseşte nimeni care să-şi ia inima-n dinţi şi să abordeze ce este substanţial. Lucrul acesta oamenii l-au uitat, l-au uitat de-a binelea, şi anume în momentul când adevărul nu este hotărât în funcţie de adevăr, ci când printre oameni şi-a făcut loc minciuna că, în ultimii ani, diferitele naţionalităţi au considerat ca fiind adevărat ceea ce vine de la ele şi greşit ce vine de la altă naţionalitate. Revoltătoarea minciună reciprocă a devenit, de fapt, marca spiritului oficial. Ceea ce vine de la o altă naţiune nu poate fi decât neadevărat; dacă provine de la propria naţiune, constituie adevărul. Şi astăzi este la fel, a intrat în modurile obişnuite de gândire. În schimb, o abordare reală, nepărtinitoare, a ceea ce este adevăr duce la spiritualizare. De fapt, oamenilor din zilele noastre le e perfect egal.

Atâta timp cât nu se va găsi un număr suficient de mare de oameni care vor cu adevărat, din inimă, să acţioneze pentru ceea ce este substanţa spirituală, din haosul de astăzi nu poate apărea nimic salvator. Nu trebuie să credem că prin poleirea vechiului am putea progresa. Acest vechi întemeiază „şcoli de înţelepciune" bazat pe cuvinte goale. El a înzestrat filosofia universitară cu oameni ca Arthur Drews, dar care sunt reprezentaţi pretutindeni, iar omenirea nu vrea să ia atitudine. Dacă ea nu va lua atitudine în toate cele trei domenii ale vietii, în cel spiritual, în cel politic, în cel economic, din haosul de astăzi nu poate apărea nimic salvator, ci ne vom afunda din ce în ce mai mult.

Despre Rudolf Steiner

Rudolf Steiner - 1918

1861	La 27 februarie se naste Rudolf Steiner la Kraljevec (pe atunci parte din Austo-Ungaria, in prezent Croatia) ca fiu al unui functionar al cãilor ferate austriece. Pãrintii sai sunt originari din Austria de Jos.
1872	Frecventeaza Scoala reala din Wiener-Neustadt pana la bacalaureatul din 1879
1879	Frecventeaza Scoala Tehnica din Viena: matematica si Stiintele naturii, in acelasi timp literatura, filozofier si istorie. Studiu fundamental al lui Goethe.
1882	Prima activitate scriitoriceasca
1882-1897	Editare a scrierilor de stiintele naturii ale lui Goethe in "Deutsche National-Literatur" a lui Kurschner, cinci volume (Bibl. Nr. 1 a-e). O editie independenta a introducerilor a aparut in 1925 sub titlul *Scrierile lui Goethe de stiinte ale naturii* (Bibl. Nr. 1)
1884-1890	Profesor particular la o familie vieneza
1886	Chemat sa conlucreze la editia mare "Sophie" a operelor lui Goethe *Linii fundamentale ale unei teorii a cunoasterii in conceptia goethiana despre lume cu privire indeosebi asupra lui Schiller* (Bibl. Nr. 2)
1888	Editeaza "Saptamanalul german", Viena (eseuri in Bibl. Nr. 31). Prelegere la Uniunea Goethe din Viena: *Goethe ca parinte al unei noi estetici*. (Bibl. Nr. 30)
1890-1897	Weimar. Colaborare la arhiva Schiller si Goethe. Editor al scrierilor de stiinte ale naturii ale lui Goethe.
1891	Numirea ca doctor in filosofie la Universitatea din Rostock. In 1892 apare o alta dizertatie: "*Adevar si stiinta. Prolog al unei filosofii a libertatii*". (Bibl. Nr. 3)
1894	*Filosofia Libertatii. Trasaturi fundamentale ale unei conceptii moderne despre lume. Rezultate de observare sufleteasca dupa metoda stiintelor naturii.* (Bibl. Nr. 5)
1897	*Conceptia despre lume a lui Goethe* (Bibl. Nr. 6) Mutarea la Berlin. Editarea "Magazinului pentru literatura" si a "Foilor pentru dramaturgie" impreuna cu O. E. Hartleben (Eseuri in Bibl. Nr. 29 pana la 32). Activeaza in "Societatea literara libera", "Societatea dramatica libera", in "Uniunea "Giordano Bruno", in cercul "Celor care vin" s.a.
1899-	Activitate pedagogica la "Scoala muncitorilor" din Berlin, fondata de W.

1904	Liebknecht.
1900-1901	*Conceptii despre lume si viata in secolul al 19-lea* extinsa in 1914 la *Problemele filosofiei* (Bibl. Nr. 18)
1902-1912	Constituirea antroposofiei. Activitate publica de conferinte in Berlin si calatorii lungi pentru prelegeri in intreaga Europa. Marie von Sivers (din 1914 Marie Steiner) devine colaboratoarea sa permanenta.
1902	*Crestinismul ca fapt mistic si misteriile antichitatii* (Bibl. Nr. 8)
1903	Fondarea si editarea revistei "Luzifer" mai tarziu "Lucifer-Gnosis" (Articole in Bibl. Nr. 34)
1904	*Teosofie. Introducere in cunoasterea suprasensibila a lumii si a determinarii omului.* (Bibl. Nr. 9)
1904-1905	*Cum se dobandesc cunostinte despre lumile superioare?* (Bibl. Nr. 10) *Din Cronica Akasha* (Bibl. Nr. 11). *Treptele cunoasterii superioare* (Bibl. Nr. 12)
1910	*Stiinta secreta in rezumat* (Bibl. Nr. 13)
1912	*Calendar antroposofic al sufletului. Rostiri saptamanale* (Bibl. Nr. 40 si editii independente). *O cale spre autocunoasterea omului.* (Bibl. Nr. 17)
1913	Separarea de societatea teosofica si fondarea celei antroposofice. *Pragul lumii spirituale* (Bibl. Nr. 17)
1913-1923	Ridicarea constructiei primului Goetheanum la Dornach / Elvetia. constructie cu dubla cupola realizata din lemn.
1914-1923	Dornach si Berlin. In prelegeri si cursuri de-a lungul Europei, Rudolf Steiner transmite impulsuri pentru innoire in multe domenii: arta, pedagogie, stiintele naturii, viata sociala, medicina, teologie. Perfectionare a noii arte a miscarii, "Euritmia", inaugurata in 1912.
1914	*Enigmele filosofiei in istoria lor, prezentate in general* (Bibl. Nr. 18)
1916-1918	*Despre enigma omeneasca* (Bibl. Nr. 20). *Despre enigme sufletesti* (Bibl. Nr. 21) *Geniul spiritual liu Goethe in revelarea sa prin "Faust" si prin "Basmul despre sarpele verde si frumosul Crin"* (Bibl. Nr. 22)
1919	Rudolf Steiner sustine ideea unei "Tripartitii a organismului social" in eseuri si prelegeri, mai ales in spatiul german de sud. *Puncte centrale ale problemei sociale in necesitatile vietii prezente si viitoare* (Bibl. Nr. 23). *Eseuri despre tripartitia organismului social* (Bibl. Nr. 24) Toamna, este fondata la Stuttgart "Scoala libera Waldorf", pe care Rudolf Steiner o conduce pana la sfarsitul vietii sale.
1920	Incepand cu primul curs al scolii superioare antroposofice au loc de acum in permanenta activitati artistice si prelegeri in Goetheanum-ul inca neterminat.
1921	Fondare a saptamanalului "Das Goetheanum" cu eseuri regulate si contributii ale lui Rudolf Steiner (in Bibl. Nr. 36)
1922	*Cosmologie, religie si filosofie* (Bibl. Nr. 25). In noaptea de Anul Nou 1922/1923 constructia Goetheanum-ului este nimicita printr-un incendiu. In anii urmatori Rudolf Steiner poate face doar un prim model exterior pentru o noua constructie conceputa din beton.
1923	Activitate de prelegeri neintrerupta, combinata cu calatorii. De Craciun 1923 se reinfiinteaza "Societatea antroposofica" sub numele de "Societatea antroposofica generala" sub conducerea lui Rudolf Steiner.
1923-1925	Rudolf Steiner scrie in foiletoane saptamanale autobiografia sa *Mein Lebensgang* (Cursul vietii mele), care a ramas neterminata. (Bibl Nr.

	26) si conlucreaza cu Ita Wegman la cartea *Fundamente pentru o extindere a artei vindecarii prin cunostinte de stiinta spirituala* (Bibl. Nr. 27).
1924	Intensificare a activitatii de conferentiar. Pe langa aceasta, numeroase cursuri profesionale. Ultimele calatorii de prelegeri in Europa. La 28 septembrie ultima adresare facuta membrilor.
1925	Inceputul sederii la pat. La 30 martie Rudolf Steiner moare la Dornach.

Inapoi la pagina principala